

“Gulbenes novada kultūras attīstības plāna 2026-2031” sabiedrības līdzdalības rezultātu apkopošana un izvērtēšana

2026.gada martā sabiedrība aicināta iesaistīties un izteikt viedokli par Gulbenes novada kultūras attīstības plāna 2026-2031 (turpmāk - KAP) 1.redakciju. Saņemti 4 iedzīvotāju līdzdalības viedokļi. Iesniegtie viedokļi bijuši gan ļoti plaši un daudzpusīgi, gan īsāki un kodolīgāki. Pateicamies visiem iedzīvotājiem, kuri veltīja savu laiku un iedziļinājās, domāja, analizēja un izpaua arī savu viedokli.

Analizējot visus iesniegtos viedokļus, apkopoti galvenie virzieni, kas iezīmējas vairākkārt:

1. Pārāk liels uzsvars uz esošās situācijas aprakstu, bet mazāk uz stratēģisko transformāciju.

Izdarītās izmaiņas KAP → sasaucoties ar esošās situācijas analīzi, sabiedrības viedokļiem un ierosinājumu, KAP 3.sadaļā iekļauta 3.2. apakšsadaļa “Kultūras nozares stratēģiskie izaicinājumi 2026-2031”, kas atspoguļo un analizē galvenos plānošanas perioda nozares izaicinājumus.

3.2. Kultūras nozares stratēģiskie izaicinājumi 2026-2031

1. Kultūras nozares pamatfunkcijas un stratēģiskās transformācijas

Jāņem vērā esošās reālās situācijas vieta un laiks, demogrāfiskie, sociālie, politiskie un finansiālie aspekti, kas nosaka gan visas pašvaldības darbību, gan atspoguļojas uz kultūras nozari. Mēs dzīvojam krīžu laikmetā, kad situācija neliecina par pozitīvām attīstības tendencēm. Ir skaidrs, ka tuvāko gadu laikā nav prognozējams pašvaldības budžeta pieaugums, pēdējos gados nemitīgi tiek diskutēts par tēriņu samazināšanu, taupību. Pašvaldība pašlaik strādā optimizācijas plāna ietvaros. Uz globālo pārmaiņu un izaicinājumu fona, apzināties, ka kultūra ir spēcīgs “instruments”, lai saglabātu vietējo identitāti, aktivitāti, pievilcīgu dzīves vidi, personību attīstību. Tāpēc saprotam, ka mums ir skaidri jāapzinās katras novada pašvaldības kultūras iestādes esošā situācija un valsts likumdošanā noteiktās pamatfunkcijas, jācīnās par to kvalitatīvu nodrošināšanu, liekot uzsvāru uz mūsu tautas pamatu - tradicionālajām vērtībām, latvisko kodu, mantojumu, izglītošanos, iespēju robežās jānodrošina laikmetam atbilstoša attīstība un papildus mērķtiecīgāk jāsadarbjas ar sadarbības partneriem/kopienām/nevalstisko sektoru, kopīgiem spēkiem veidojot novada kultūras ekosistēmu.

Nav noslēpums, ka katra jaunā lielāka mēroga ideja/attīstības solis/projekts/inovācija paredz attiecīgu finansējumu, kurš kultūrai tuvākās piecgades laikā ievērojami nepalielināsies, līdz ar to plāna ietvaros lielāks fokuss ir uz kvalitatīvu pamatfunkciju izpildi, jēgpilnākām darbībām, oriģinālākiem risinājumiem, kas neparedz pieprasījumu pēc ievērojama kultūras nozares papildfinansējuma kāpuma, kas nesaskanētu ar reālo situāciju. Kā labāko un reālāko situāciju saredzam, ka pašvaldības finansējums kultūras nozarei nesamazinātos, bet paliktu stabils, kvalitatīvi nodrošinot kultūras piekļūstamību vismaz pamatfunkciju līmenī. Būsim godīgi, ka esošā finansējuma ietvaros nav iespējams vienlaicīgi maksimāli nodrošināt pilnīgi visus kultūras daudzveidības veidus, aspektus - tradicionālo vērtību saglabāšanu un attīstību, kultūras mantojuma saglabāšanu un attīstību, profesionālās mākslas vienmērīgu pārklājumu, digitālus risinājumus, laikmetīgās un eksperimentālās mākslas attīstību, infrastruktūras un darbinieku nodrošināšanu .

2. Iedzīvotāju piederības sajūta

Neskatoties uz to, ka Gulbenes novads vairākus gadus desmitus ir vienota administratīva teritorija, kas nav piedzīvojusi reformas, ir jāturpina strādāt pie Gulbenes novada vienotības sajūtas stiprināšanas. Vienotības sajūtas stiprināšana ir nozīmīga visos līmeņos - kopienās, pagastos, novadā, reģionā un valstī. Apzināties, ka to iespēja ietekmēt tieši caur kultūras prizmu.

3. Iedzīvotāju skaita samazinājums, novecošanās

Pēdējos piecos gados novērojams stabils Gulbenes novada iedzīvotāju skaita samazinājums, taču tas nav ļoti liels - vidēji iedzīvotāju skaits katru gadu samazinās par aptuveni 1,3%. Ja analizē statistiku kopš 1990-tajiem gadiem, iedzīvotāju kritums protams ir daudz ievērojamāks. Taču jāapzinās, ka arī mazāks iedzīvotāju skaits nenozīmē, ka iedzīvotāju vajadzība pēc kultūras kļūst mazāka, kultūra nebūt nezaudē savu nozīmi. Tieši pretēji - kultūra ir nozīmīgs instruments, lai spēcīnātu jebkuru mazāku vai lielāku kopienu, iedzīvotāju grupu, noturētu un piesaistītu konkrētajai teritorijai. Attiecīgi var mainīties arī pieejas, jo kultūras finansējums nepalielinās, līdz ar to kopiena pati/iedzīvotāji kļūst par līdz radītājiem, tiek meklētas jēgpilnākas kultūras rīcības/stratēģijas konkrētai teritorijai, infrastruktūras darbu skaidra prioretizēšana. Kultūras pieejamība nosaka arī dzīves kvalitāti konkrētā teritorijā, līdz ar to nevar tikt izslēgta - nedz saturiski, nedz infrastruktūras jomā. Kultūras reorganizācijas, likvidācijas jautājumi sabiedrībā tiek uztverti ļoti saasināti un kā apdraudējums vietas eksistencei kā tādai, cilvēciskajām vērtībām. Apšaubot kultūras vērtības, iedzīvotāji saasināti to uztver un sāk apšaubīt pašu kultūras vērtību apšaubītāju. Protams, ka kultūras iestādēm ir jāseko līdzi un jāpielāgojas reālajai situācijai, taču no tā nevar ciest sabiedrības piekļūstamība kultūrai. Savā darbībā jāmeklē oriģināli/netradicionāli elementi, kas piesaistītu plašāku apmeklētāju loku (tos, kuri parasti nenāk/neapmeklē, bet ir uz vietas). Jāattīsta risinājumi, kas palīdz kultūrai kļūt mobilākai, piemēram, iegādājoties mobilo skatuvi. Kultūras infrastruktūrai jādarbojas kā kopienas/iedzīvotāju fiziskajam satikšanās punktam ne tikai kultūras pasākumu ietvaros. Ir ļoti mērķtiecīgi un jēgpilni jāstrādā ar tiem iedzīvotājiem, kuri fiziski ir uz vietas, kuri jūt piederību konkrētai teritorijai (arī fiziski ikdienā neatrodoties uz vietas), lai novada teritorijas uzturētu "dzīvas".

4. Kultūras infrastruktūra

Esošajai kultūras infrastruktūrai ir nozīmīga loma kā fiziskiem kultūras un kopienas centriem, lai satiktos, izpaustos un piedzīvotu. Jāatzīst, ka kultūras infrastruktūra nolietojas un tās uzturēšana kaut esošajā stāvoklī aizņem lielu daļu no kopējiem kultūras nozares izdevumiem. Taču mēs nevaram apšaubīt šīs infrastruktūras nozīmi, efektivitāti un lomu vietējā sabiedrībā. Tāpēc mums ir jārod iespēja kā to uzturēt esošā finansējuma ietvaros un kaut ar minimāliem ieguldījumiem uzlabot tās materiāli tehnisko stāvokli. Jāņem vērā, ka pašvaldības iestādes veic ēku apsaimniekošanu, līdz ar to monitorē to stāvokli un nosaka visas aktuālās/akūtākās nepieciešamības. Kultūras infrastruktūra ir kritiski svarīga novada ikdienas vitalitātes uzturēšanā, jo bez pamatinfrastruktūras nevarētu notikt ne amatiermākslas ikdienas dzīve, ne pasākumi, pakalpojumi, ne kopienai svarīgas mazāka formāta norises (sanāksmes, tikšanās, sapulces u.tml.).

5. Radošās industrijas un ekonomika

Radošās industrijas mūsdienās ir aktuāls ekonomisks termins, kas balstās uz talantiem, radošumu un prasmēm, kas rada produktu ar augstāku pievienoto vērtību. Tās ietver idejas no tradicionālās mākslas līdz pat dizainam. Gulbenes novada kultūras iestādes var izmantot novada radošo potenciālu kā sadarbības partnerus, līdzradītājus, pakalpojumu sniedzējus, stiprinot vietējo radošo ekonomiku.

Pirmkārt, vietējie radošās jomas pārstāvji var tikt piesaistīti un izmantoti kā satura radītāji - režisori, mūziķi, rakstnieki, pasākumu vadītāji, operatori, montētāji, skaņotāji, gaismotāji, digitālā satura veidotāji. Otrkārt, var tikt piesaistīti un izmantoti vietējie radošie ražotāji, uzņēmēji, radītāji - amatnieki, drukas darbnīcas, šuvēji, galdnieki, kas praktiski īsteno radošās idejas. Kā arī kultūras iestādes nereti tiek izmantotas kā radošo iniciatīvu fiziskās platformas/vietas. Kultūras radīšanā iesaistot pēc iespējas vairāk vietējo resursu un veidojot vietējos radošos tīkļojumus, ne tikai tiek stiprināta tieši vietējā ekonomika, bet arī autentiskāks un oriģinālāks saturs, kas veicina arī piederības sajūtu.

Tāpat jānorāda uz kultūras netiešo ietekmi uz ekonomiku caur kultūras notikumu prizmu. Apmeklējot lielākus kultūras pasākumus, apmeklētāju tēriņi nonāk arī ārpus kultūras iestādes (caur naktsmītnēm, ēdinātājiem u.tml.), tiek veicināts arī kultūrtūrisms.

Izdarītās izmaiņas KAP → apakšodaļas “3.4. Kultūras attīstības plāna rīcības virzieni un uzdevumi” sadaļā “SM.3. Cilvēkresurss / iesaiste / līdzdalība / komunikācija” iekļauts jauns rīcības virziens “Vietējo radošo industriju izmantošana” - Izmantot vietējos radošo industriju pārstāvjus kā sadarbības partnerus gan kā kultūras satura radītājus (piemēram, režisori, mūziķi, rakstnieki, pasākumu vadītāji, operatori u.tml), gan realizētājus vai ražotājus (piemēram, amatnieki, drukas darbnīcas, šuvēji u.tml.).

6. Kultūrvēsturiskais mantojums, kultūrtūrisms

Gulbenes novads ir bagāts un var lepoties ar kultūrvēsturiskā mantojuma vietām un objektiem, taču tas paredz arī papildus atbildību un finansiālu ieguldījumu. Lai pēc iespējas atbilstošāk šos objektus uzturētu un izmantotu ilgtermiņā, nepieciešams izstrādāt novada kultūrvēsturiskās un ainavu telpas attīstības vadlīnijas, kas arī ir viens no aktuālākajiem šī plānošanas periodu mērķiem šajā nozarē.

Kultūrvēsturiskais mantojums cieši savijies arī ar kultūrtūrisma, kas ir tikai viena, bet ļoti būtiska daļa no kopējās Gulbenes novada tūrisma politikas. Tāpat kā jebkurš tūrisma virziens, arī kultūrtūrisms Gulbenes novadā tiek skatīts kā viens no attīstības virzieniem, detalizētāk atspoguļots “Gulbenes novada pašvaldības aģentūras “Gulbenes tūrisma un kultūrvēsturiskā mantojuma centrs” uz sadarbības veicināšanu vērstajā vidēja termiņa darbības stratēģijā 2025.-2027.gadam” un Stāmerienas pils darbības stratēģijā 2018.–2030. gadam”.

Kultūrtūrisma pamatu veido kultūras objekti, iestādes, regulāri un vienreizējie pasākumi, akcijas, konkursi u.tml. Galvenā kultūrtūrisma vērtība ir lokālie objekti un lokālās prakses, kas jāstiprina un jāparāda ne tikai tūristiem no malas, bet arī vietējā līmenī. Tāpat kultūrtūrisma piedāvājuma veidošanā vairāk jāiesaista vietējās kopienas, jāveido sadarbības tīkli. Šīs aktivitātes var mērķtiecīgi papildināt ar dabas tūrisma pieredzēm un radīt jaunus tūrisma produktus.

Jāstiprina arī jau sevi pierādījušās kultūrtūrisma iniciatīvas un objekti, kas kļuvuši par zināmu zīmolu, piemēram, “Gulbenes - Alūksnes bānītis”, Bānīša svētki, Stāmerienas pils, Iltāļu dienas utt. Tāpat iespēju robežās jāattīsta starpinstitucionāla sadarbība un jāatbalsta jaunas potenciālas iniciatīvas, piemēram, Beļavas muižas apdzīvošana vasaras periodā, citu organizatoru piedāvātās sadarbības lielformāta masu pasākumu organizēšanā u.tml.

7. Kultūras sabalansētība starp pilsētu un pagastiem, kultūras daudzveidība

Veidojot kultūras piedāvājumu reģionos, neapšaubāmi jāskatās ar duālo situāciju, kad no vienas puses kultūrai ir jābūt demokrātiskai un pieejamai visā teritorijā, bet no otras puses jāsniedz augsta mākslinieciskā kvalitāte, kas nenoliedzami parasti koncentrējas tieši teritorijas centrā.

Arī pati mazpilsēta nekad nevarēs nodrošināt piedāvājumu reģionālo koncertzāļu līmenī, jo tam nepietiek ne tikai attiecīga finansējuma, bet arī māksliniekiem nereti neapmierina pieejamā infrastruktūra. Taču jāņem vērā, ka jau esošais piedāvājums visā novadā ir salīdzinoši daudzveidīgs, katram ir iespēja atrast un izbaudīt sev tīkamāko, palielinājušās cilvēku mobilitātes iespējas. Svarīgākajam daudzveidības, kvalitātes kritērijam būtu jābūt pašas kopienas apmierinātībai ar piedāvājumu, līdzdalība piedāvājuma radīšanā. Turklāt jānorāda, ka jākoncentrējas nevis uz aktivitāšu kvantitāti, bet vairāk kvalitāti, atgriezenisko saiti, apmeklējumu.

Nevaram noliegt, ka arī Gulbenes novadā veidojas situācija, kad profesionāla māksla vairāk koncentrējas pilsētā, jo ir gan atbilstošāka infrastruktūra, gan pieejamais finansējums. Ārpus pilsētas par profesionālās mākslas un laikmetīgās mākslas centru veidojas Stāmerienas pils, kas māksliniekus un skatītājus piesaista ar savu unikālo infrastruktūru un auru. Pagasti kļuvuši vairāk par amatiermākslas, tradīciju un vietējās kopienas, līdzdalības centriem. Taču tas neizslēdz, ka pagastos iespēju robežās notiek arī profesionālas aktivitātes - izstādes, viesmākslinieki, tikšanās ar nozaru profesionāļiem u.tml. Profesionāls saturs

pagastos nereti tiek piesaistīts ar projektu konkursu starpniecību. Jāpiebilst, ka kultūras darbinieki nereti atzīst, ka profesionālās mākslas norises ne vienmēr ir pietiekami apmeklētas un pieprasītas vietējā publikā. Lielāka interese ir par vieglo populāro žanru.

Nereti izskan, ka kultūras daudzveidību apdraud amatiermākslas aktivitāšu īpatsvars, taču ir jāatzīst, ka esošā finansējuma ietvaros tieši amatiermāksla ir nozīmīgs resurss, kas var uzturēt ikdienas kultūras procesus dzīvus (īpaši pagastos), iesaistīt iedzīvotājus kultūrtelpas veidošanā, stiprinot piederību novadam. Taču tā nebūt nav vienīgā kultūras izpausme novadā, kā arī amatiermāksla pati par sevi var būt ļoti daudzveidīga.

8. Laikmetīgā kultūra

Aiz vien lielāku lomu ieņem laikmetīgā kultūra, taču, lai attīstītu laikmetīgas aktivitātes, ir jāatzīst, ka jāpilnveido kultūras darbinieku zināšanas par to. Tāpēc tuvākajā periodā ir jāsāk ar kultūras darbinieku izglītošanu par laikmetīgās kultūras būtību un izpausmes veidiem, lai varētu integrēt to savā saturā. Tas ir specifisks mākslas veids pie kā jārādina paši kultūras veidotāji un auditorija, bet ļoti potenciāls - ar iespēju piesaistīt jaunu auditoriju, jauniešus.

Izdarītās izmaiņas KAP → apakšodaļas “3.4. Kultūras attīstības plāna rīcības virzieni un uzdevumi” sadaļā “SM.2. Pasākumi / notikumi / pakalpojumi / pieejamība” rīcības virzienu “Laikmetīgās mākslas pieejamība” papildināt ar “Kultūras darbinieku un sabiedrības izglītošana par laikmetīgo mākslu.”

9. Jauniešu kultūra

Pirmkārt, runājot par jauniešiem, mēs vairs nevaram runāt pat kādu homogēnu grupu ar vienotu gaumi un interesēm. Tā ir dinamiska, mainīga un sadrumstalota auditorija. Arī viņu gaume svārstās no mūsdienīgi laikmetīgas līdz autentiski vēsturiskai. Arī oficiālais jauniešu vecumposms no 13 līdz 30 gadiem neļauj uz šo auditoriju skatīties tiek viennozīmīgi, jo šajā plašajā vecumposmā iezīmējas arī ļoti lielas objektīvas atšķirības. Saskaņā ar vispārējām demogrāfijas tendencēm, bērnu un jauniešu īpatsvars reģionos parasti sastāda salīdzinoši mazu segmentu - aptuveni 10–12% no kopējā iedzīvotāju skaita.

Ņemot vērā šo situāciju, Gulbenes novada kultūras iestāžu uzdevums būtu neļaut šajā diversificētajā un globalizētajā situācijā jauniešiem pazaudēt saikni ar savu valsti, novadu, kopienu, tradīcijām, vēsturi un vērtībām. Kultūras iestādēm būtu jābūt kā platformām, kas ļauj šīs tradīcijas un vērtības iepazīt, palīdz iekļauties kopienas dzīvē. Jāveicina jauniešu iesaistīšana amatiermākslā, latviešu literatūras un kultūrvēsturisko vērtību iepazīšanā, mākslas un muzicēšanas tradīciju apgūšanā, jāiesaista kā pasākumu apmeklētāji un līdzradītāji u.tml. Ir jāpamāna un jāizmantoto jaunie talanti.

Jānorāda, ka Gulbenes novadā darbojas jauniešu centrs “Bāze”, kas īsteno jauniešu kultūrpolitiku Gulbenes novadā <https://www.gulbene.lv/lv/gulbenes-novada-jaunatnes-politikas-ricibas-plans-2025-2029gadam>. Jauniešu centra izstrādātajā rīcības plānā likts uzsvars uz jauniešu centra t.sk. pašu jauniešu starpinstitucionālo sadarbības veicināšanu arī kultūras iestādēm, kopīgu gada plānu veidošanu, sadarbību pasākumu organizēšanā. Sadarbības ietvaros tiek veidots arī brīvprātīgo jauniešu tīkls. Jauniešu centrs izsludina arī "Gulbenes novada jauniešu iniciatīvu konkursus". Novada kultūras iestādēm jāstiprina sadarbība tieši ar Gulbenes novada jauniešu centru, kas ir kā platforma, lai sasniegtu jauniešu mērķauditoriju - gan kā apmeklētājus, gan kā brīvprātīgos, gan līdzradītājus. Arī caur Gulbenes novada kultūras projektu konkursu būtu iespēja plašākā mērogā atbalstīt tieši specifiskās jauniešu intereses. Tāpat jāstiprina sadarbība ar novada skolām, piemēram, “Latvijas Skolas somas” ietvaros.

Izdarītās izmaiņas KAP → apakšodaļas “3.4. Kultūras attīstības plāna rīcības virzieni un uzdevumi” sadaļā “SM.3. Cilvēkresurss / iesaiste / līdzdalība / komunikācija” iekļauts jauns rīcības virziens “Jauniešu iekļaušana novada kultūrtelpā” - Ņemot vērā jauniešu mērķauditorijas sadrumstalotību un dažādību, primāri jauniešu mērķauditoriju iesaistīt kultūras procesos, kas aktualizē valstiskās un

tradicionālās vērtības, piederību kopienai. Otrkārt, stiprināt sadarbību ar jauniešu centru, skolām. Treškārt, vienā no ikgadējiem Kultūras projektu konkursiem kā prioritāti noteikt – pasākumi jauniešiem.

10. Digitālā kultūra

Digitālie risinājumi ir mūsdienīgs elements, kas papildina kultūrtelpu. Taču jāatzīst, ka digitālie risinājumi paredz ievērojamas izmaksas un prasa atbilstošas zināšanas, speciālistu piesaisti.

Novada kultūras iestādēs, piemēram, muzejā, bibliotēkā ir pieejami digitālie krājumi/kolekcijas, kuru uzturēšana un uzglabāšana prasa ievērojamus finansiālus resursus. Iestādēs tiek meklēti risinājumi, kas prasa salīdzinoši mazāku finansējumu, ko var atļauties - digitālas akcijas, izstādes, konkursus, informatīvas kampaņas, vizualizācijas (audiovizuālu saturu), digitālo pamatprasmju apmācības u.tml. Aiz vien aktuālāks kļūst vietējā kultūras mantojuma un novadpētniecības informācijas digitalizācijas process. Taču jāatzīst, ka iestādēs trūkst atbilstošu speciālistu, kas kvalitatīvi strādā ar digitālajiem risinājumiem, līdz ar to aktivitātes tiek veiktas savu iespēju robežās. Ārpakalpojuma izmantošana un regulāru advancētāku risinājumu pakalpojumu pirkšana nav iespējama finansiālu apsvērumu un speciālistu trūkuma dēļ.

11. Kultūras darbinieku trūkums, izdegšana

Kultūras nozarē milzīga loma ir kultūras darbiniekiem, zinošiem un atvērtiem profesionāļiem, kas veido savas kopienas un visa novada izpratni par kultūru, gaumi, brīvā laika pavadīšanas iespējas, pilnveidi. Kultūras darbiniekiem jābūt elastīgiem, radošiem un universāliem, lai nemitīgi spētu radīt un iedvesmot. Ļoti svarīgi ir parūpēties arī par pašiem kultūras darbiniekiem, kuri nereti piedzīvo pārslodzi, izdegšanas sajūtu, ko ietekmē ikdienas atbildības līmenis, detalizēta plānošana, nemitīga komunikācija dažādos līmeņos, vairāku funkciju un lomu apvienošana, nenormēts darba laiks, pasākumu intensitāte. Tāpēc ir jānodrošina regulāras kultūras darbinieku apmācības un formālās, neformālās tīklošanās aktivitātes. Pirmkārt, jānodrošina apmācības, iespēja piedalīties apmācībās, kas ceļ tieši profesionālo kvalifikāciju un izaugsmi. Otrkārt, jānodrošina dalība apmācībās, lekcijās, kas skar vairāk psiholoģiski emocionālas tēmas, iekšējās labsajūtas faktoros. Jāveicina arī kultūras darbinieku tīklošanās gan savas iestādes/apakšnozares ietvaros, gan starp dažādām iestādēm, lai veidotu piederības un vienotības sajūtu nozarē.

Apkopojot reālo situācijas analīzi un stratēģiskos izaicinājumus, varam norādīt galvenos Gulbenes novada kultūras nozares pamatvirzienus, kuriem līdz 2031.gadam tiks izmantots pieejamais kultūras nozares pamatfinansējums kultūras piekļūstamības nodrošināšanai visiem novada iedzīvotājiem:

- 1) Esošās kultūras infrastruktūras uzturēšana, lai nodrošinātu fizisko kultūras pārklājumu visā novadā - gan pilsētā, gan pagastos. Lai katram novada iedzīvotājam ir pieejams kultūras piedāvājums, lai katrs novada iedzīvotājs caur kultūras prizmu var kļūt par savas kopienas daļu. Lai kultūra kļūst par piederības sajūtas pamatakmeni.**
- 2) Kvalitatīvu pamatfunkciju nodrošināšana saskaņā ar katras kultūras apakšnozares/iestādes normatīvo regulējumu, tādejādi pildot arī valsts kultūrpolitiku vietējā līmenī. Rūpēties par kultūras darbinieku profesionālo pilnveidi, lai uzlabotu viņu sniegumu un spēju būt par nozīmīgiem “spēlētājiem” savās kopienās.**
- 3) Kvalitatīva kultūras piedāvājuma veidošana un pasākumu rīkošana dažādām auditorijām, tostarp saskaņā arī ar kopienas interesēm.**

Paralēli var izvirzīt 3 galvenās Gulbenes novada infrastruktūras investīciju projektu prioritātes līdz 2031.gadam, kas primāri varētu tikt īstenotas pie iespējas apgūt ārējo finansējumu:

- 1) Sarkanās pils pārbūves projekta realizācijas uzsākšana Gulbenē.**

- 2) Stāmerienas pils iekštelpu atjaunošana.
- 3) Mobilās skatuves iegāde novada vajadzībām.

2. Izvirzīti indikatīvi nevis izmērāmi mērķi. Pašreizējie indikatori bieži ir kvantitatīvi, bet ne kvalitātes rādītāji.

Pašreizējie indikatori iedalās gan kvantitatīvajos, gan kvalitatīvajos. Daļa no rādītājiem ir kvantitatīvi, saskaņoti ar reālajiem pieejamajiem statistikas rādītājiem/datiem. Līdz ar to tie ir izmērāmi un atspoguļo situāciju. Pēc šiem definētajiem rādītājiem var spriest, ka mērķis ir saglabāt līdzšinējo aktivitāti, uzturēt stabilitāti. Līdztekus tiek izvirzīti arī kvantitatīvi rādītāji, piemēram, veikto aktivitāšu satura/formas/veida analīze, iesaistes izvērtējams, darbību piemēri.

Izdarītās izmaiņas KAP → atsevišķām rīcībām pie rādītājiem “skaits” pievienots arī rādītājs “saturiskā analīze” vai “veids”, lai liktu uzsvāru arī uz kvantitatīvo analīzi.

3. Kultūras infrastruktūras analīze un prioritāšu noteikšana

KAP infrastruktūras jautājumos tiek izdarīta atsauce uz jau spēkā esošajām kultūras iestāžu atsevišķajām stratēģijām, [Gulbenes novada attīstības programmas 2025-2030 - Rīcības plānu 2025-2030](#) un [Investīciju plānu 2025-2027](#). Kā arī paredzēta rīcība, kuras ietvaros katra kultūras iestāde 2026.gada ietvaros izstrādā individuālu kultūras infrastruktūras uzlabošanas un materiāli tehnisko nepieciešamību plānu, kas detalizēti un pārskatāmi parādīs aktuālākās nepieciešamības, provizorisko uzlabojumu veikšanas plānu pa gadiem arī budžeta plānošanas kontekstā.

Veiktās izmaiņas KAP → lai piešķirtu lielāku konkrētību, katras iestādes/apakšnozares analīzes sadaļas beigās tiek ieviesta sadaļa “2026.-2031. gada plānošanas perioda prioritātes”, kur katra iestāde konkrēti norāda gan 2-3 galvenās saturiskās prioritātes, gan pāris galvenās infrastruktūras prioritātes.

Atsevišķos gadījumos parādās arī ļoti konkrēti sabiedrības viedokļi:

- 1) *“Pielietot vienādu pieeju pie katras sadaļas, ja vienā ir plānotā investīciju daļa, tad pārējās arī.”*
Paliekam pie vienotas pieejas, kad katras apakšsadaļas/iestādes aprakstošās daļas infrastruktūras sadaļā paliek atsauce uz spēkā esošo Attīstības plānu un Investīciju plānu, kā arī norāde uz detalizēta infrastruktūras un aprīkojuma sakārtošanas plāna izstādi 2026.gada ietvaros. Kā arī katras apakšsadaļas/iestādes aprakstošās sadaļas noslēgumā tiek izvirzīti aptuveni 3 galvenie infrastruktūras mērķi periodā līdz 2031.gadam.
- 2) *“Svītrot no attīstības plāna RVI punktu par Bibliotēkas rīcībā nodotu ēkas 3 stāvu. To nevar uzlikt par mērķi.”*
Atsaucoties uz augstāk minēto attiecībā uz infrastruktūras jautājumu attēlošanu katrā konkrētajā apakšnozarē/iestādē, konkrētais punkts šādā formā neparādīsies. Taču tas neizslēdz, ka šāda rīcība ir iekļauta gan Attīstības, gan Investīcijas plānā, uz kuru izdarīta atsauce. Šī ideja par bibliotēku un ēkas 3.stāvu ir saistīta ar Sarkanās pils renovācijas plāna izstrādi, kas pagaidām nav ieguvis konkrētas aprises. Līdz ar to uzskatām, ka konceptuāli pie šī jautājuma pēc fakta būs jāatgriežas, kad Sarkanās pils renovācijas projekts iegūs reālas aprises. Gulbenes novada bibliotēka saskata objektīvu nepieciešamību visu 3.stāva telpu pārņemšanai.
- 3) *“Iekļaut plānā kultūrvēsturiskā mantojuma ēku atjaunošanas programmu, kur privātais sektors var piesaistīt finansējumu vietējās, reģionālās un valsts nozīmes kultūras pieminekļu fasāžu atjaunošanai. Ja atbilde, būs ka šim naudas nav. Tad priekšlikums aizstāt šī brīža brīvprātīgās iniciatīvas kā amatiermākslas iniciatīvu konkursu un kultūras projektu konkursu ar šādu aktivitāti.”*

Konceptuāli atbalstāma doma, kuras attīstībai jāmeklē ilgtermiņa risinājumi. Ņemot vērā pašreizējo reālo situāciju, nav iespēja atrast papildus līdzekļus pilnvērtīgai atbalsta programmai. Arī likvidējot novada projektu konkursu un amatiermākslas iniciatīvas projektus, tie būtu tikai apmēram 7000 EUR. Taču šis risinājums kultūras attīstības plāna darba grupas ietvaros netiek uzskatīts kā piemērota alternatīva, jo kultūras projektu konkurss ir būtisks instruments vietējo kopienu iesaistei. Lai attīstītu šo ideju, 2028.gadā, kad noslēgsies Gulbenes novada pašvaldības budžeta izdevumu optimizācijas plāns, iespējams īstenot kultūrvēsturiskā mantojuma ēku atjaunošanas programmas pilotprojektu Gulbenes novada pašvaldības kultūras projektu konkursa ietvaros. Attiecīgi 2028.gada kultūras projektu konkursam kā prioritāti noteikt - kultūrvēsturiskā mantojuma objektu atjaunošana. Pieejamais finansējums būtu atbilstošs konkrētā gada kultūras projektu konkursa finansējumam. Īstenojot šādu pilotprojektu būtu iespēja kaut nedaudz apzināt situāciju. Attiecīgi varētu strādāt pie nākamajiem soļiem. Taču paralēli ir arī jāapzinās, ka šāda pilnvērtīga programma ar nozīmīgu ietekmi varētu darboties pie 30 000-50 000 EUR finansējuma apjoma. Šis jautājums jāaktualizē arī kultūrvēsturiskās un ainavu telpas attīstības vadlīniju izstrādes procesā.

Izdarītās izmaiņas KAP → iekļaut “SM.4. Kultūrvēsturiskais mantojums / kultūrainava / kultūrtūrisms” rīcību - “Kultūras projektu konkursa ietvaros noteikt tēmu/prioritāti “Kultūrvēsturiskā mantojuma objektu atjaunošana” 2028.gadā”.

- 4) *Sniegt pamatojumu uz kādu pētījumu ir izteikts šāds apgalvojums?*

Bibliotekārā darba kvantitatīvo rādītāju samazinājums saistīts ar darba laika un slodžu amazinājumu septiņās pagastu bibliotēkās. Ierobežojot bibliotēku darbalaiku, samazinās pakalpojuma ziskā pieejamība, kas tieši ietekmē apmeklējuma un izsnieguma rādītājus. Līdz ar to rādītāju kritums agastu bibliotēkās ir saistāms ar pieejamības nodrošinājumu, nevis ar sabiedrības intereses

Izteikumu pamato bibliotēkas darba un statistikas rādītāji, ikdienas darba procesi. Taču, lai apgalvojums nebūtu tik kategorisks (jo nebalstās uz kādu konkrētu pētījumu), Gulbenes novada bibliotēka šo apgalvojumu pārformulē - “... kvalitatīvo rādītāju samazinājums iespējams saistīts ar darba laika un slodžu samazinājumu”.

- 5) *“Ieteikums būtu papildināt vīziju ar konkrētākiem attīstības aspektiem.”*

Vīzija netika mainīta, taču papildināta ar akcentu uz to, ka kultūras iestādes papildina ne tikai Gulbenes novada, bet arī Vidzemes kultūrtelpu.

- 6) *“Gulbenes novada kultūras un tautas pasākumu afišu veidošanā joprojām netiek pilnvērtīgi izmantotas digitālās iespējas.”*

Šī problēma ir apzināta un aktuāla, tādēļ jau sākotnēji tikusi iekļauta KAP sadaļā SM.3. rīcībā “Atvērta komunikācija un pilnīga informācija”, kur parādās atsauce uz vienotas GNKC vizuālās identitātes vadlīniju izstrādi.

- 7) *“Manuprāt ļoti vērtīgi būtu ja Stradu pagastā tiktu nodrošināta kaut vai nelielas Estrādes būvniecība brīvdabas pasākumiem. Tas varētu būt viens no sabiedrības saliedētības un dzīves kvalitātes uzlabošanas faktoriem.”*

Stradu pagasts ir teritoriāli sadrumstalots bez viena izteikta centra, tādēļ arī brīvdabas pasākumi mēdz notikt dažādās vietās - pie dīķa, Palienā, Stāķu parkā u.c. Ieteikums turpināt attīstīt Stāķu parku kā brīvdabas pasākumu vietu, kur jau atrodas Dabas viesistaba, vides objekti un elementi, nojume āra pasākumiem. Viens no risinājumiem, kas aktualizētu esošo nepieciešamību vietējā sabiedrībā, ir piesaistīt finansējumu, piemēram, caur Gulbenes novada līdzdalības budžeta projektu konkursu.

- 8) *“Vai plānots izstrādāt kultūras aktivitāšu kartējumu pa pagastiem, lai novērstu kultūras centralizāciju?”*

Izstrādāta Gulbenes novada kultūrtelpas kartējuma tabula, kas atspoguļo aktuālo 2026.gada situāciju gan pašvaldības, gan privātajā sektorā. Var izdarīt secinājumu, ka kultūras aktivitāšu

nodrošinātāju pārklājums ir plašs visā novadā, mums ir ar ko lepoties un uz kā balstīt aktīvu novada kultūras dzīvi ne tikai pilsētā, bet katrā pagastā.

Izdarītās izmaiņas KAP → Gulbenes novada kultūrtelpas kartējuma tabula iekļauta pielikumā Nr.1.

- 9) *“Kā bibliotēkas tiks attīstītas kā mūsdienīgi kopienu centri, ne tikai pakalpojumu sniedzēji?”*,
“Attīstīt bibliotēkas kā kopienu un digitālo prasmju centrus”
Saskaņā ar Bibliotēkas nolikumu Gulbenes novada bibliotēkai ir definēti 19 daudzveidīgi uzdevumi sākot no informācijas sniegšanas pakalpojumiem, pieejamību dažādiem resursiem līdz iedzīvotāju prasmju attīstībai un mūžizglītībai. Papildus tam bibliotēkās notiek aktīva sociālā dzīve, kultūras norises, tikšanās, projektu realizācijas, pētniecības iniciatīvas.
- 10) *“Vai muzejam ir paredzēta digitālās pieejamības attīstība, lai paplašinātu auditoriju?”*
Notiek Gulbenes novada vēstures un mākslas muzeja krājuma digitalizācija un iekļaušana Nacionālajā kopkatalogā. Turpinās darbs pie virtuālo izstāžu, pētījumu sagatavošanas muzeja mājaslapai.
- 11) *“Noteikt minimālo profesionālās kultūras pieejamības standartu pagastos”*
Pašlaik Gulbenes novads iesaistīts arī valsts pētījumu programmā, kas sasaistīta ar jaunā perioda Latvijas valsts kultūrpolitikas pamatnostādņu izstrādi, kas stāties spēkā 2028.gadā. Pētījuma ietvaros tiek analizēts kultūras daudzveidības un pakalpojumu pārklājuma jautājums, kam tiks pievērsta papildus uzmanība jaunajās valsts līmeņa pamatnostādņēs. Ja valstiskā līmenī atgriezīsies pie konkrētu pakalpojumu groza definējuma, ņemsim to vērā. Pagaidām konkrētu iniciatīvu savā plānošanas dokumentā neiekļaujam, jo, lai šāda iniciatīva veiksmīgi strādātu, tam būtu jāparedz papildus finansējums pagastu budžetos (lai tikai profesionālajās norisēs neiztērētu visu pamatbudžetu), taču jāņem vērā, ka līdz 2028.gadam spēkā ir Gulbenes novada pašvaldības budžeta izdevumu optimizācijas plāns, kas ierobežo papildus finansējuma iespējas.
- 12) *“Izveidot laikmetīgās kultūras un jauniešu kultūras attīstības virzienu.”*
Jauns virziens netiek izveidots, bet sadaļas integrētas esošajās.
- 13) *“Izstrādāt kultūrtūrisma attīstības programmu”*
Izdarītās izmaiņas KAP → sadaļā 2.4. “Gulbenes tūrisma un kultūrvēsturiskā mantojuma centra” iekļautas un detalizētāk aprakstītas konkrētās kultūrtūrisma prioritātes attiecīgajam periodam: 1) Jaunu tūrisma produktu attīstība un kultūras–dabas pieredzes veidošana; 2) Sadarbība, kopienu iesaiste un kultūras stāstu pieejamība.
- 14) *“Ieviest kultūras darbinieku profesionālās attīstības un labbūtības programmu”*
Aktivitātes jau ir integrētas “SM. 1. Novada kultūras nozares vienotība” un “SM.3. Cilvēkresurss / iesaiste / līdzdalība / komunikācija” .

Ņemti vērā un izdarīti labojumi, kas attiecas uz gramatikas, stilistikas, īpašvārdu atveides kļūdām.

19/05/2026 , “Gulbenes novada kultūras attīstības plāna 2026-2031” darba grupa